

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind III Syv teaterår 1849-56

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 24. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr03-shoot-idm139891011993552/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

smukt sat i scene af Overskou og viste, at han som sceneinstruktør kunne udfylde sin plads.] Udførelsen var heldig på alle hovedpunkter. En virkelig nydelse var det for mig at spille heri med Michael Wiehe, hvis poetiske skikkelse og noget melankolske ydre så ganske passede for den tilbagetrukne Orlando. Den trofaste, livlige, skælnske Celia blev en af mine yndlingsroller. Der er en forunderlig illusion i dette stykke. De malede træer forekom en som levende; det var et virkeligt liv i skoven, man følte sig hensat i, og dette liv virkede uimodståeligt på tilskuerne som på os spillende.

I den lille vaudeville »Slægtningerne«, hvori Phister, Wiehe og jeg havde hovedrollerne, frembragte vi en livlig lystighed hos publikum. Dette lille arbejde gik så fortræffeligt over scenen, at det atter og atter opførtes under folks latter og bifald. Således var altså Heibergs begyndelse heldig. Senere i årenes løb har »Slægtningerne« været underkastet en skarp, og som mig synes, ubillig kritik. Jeg tilstår, at det altid har været mig uforklarligt, hvad man fik mod dette uskyldige arbejde, ifald det ikke var det, at det er skrevet af en dame, frøken Nielsen, elev af St. Elischer. [Fortællingen i dette lille arbejde synes mig rørende og sand og skylder vist også en virkelig begivenhed sin tilblivelse. Der findes heri en type af en morsom englænder, der gav Phister lejlighed til en af hans bedste roller; de to unge elskende har Michael Wiehe og jeg vist kunne spilles med megen virkning, musiknumrene er smukke og virkningsfulde.] Det er et let lille genrebillede, der, om end tegningen hist og her er noget svag, dog fremkalder en national stemning, som mig synes enhver kan være bekendt at lade sig påvirke af. [Ved slutningen af sæsonen 1848-49 havde som sædvanligt en del af skuespillerne sommerforestillinger for egen regning... Den 26. juni skulle M. Wiehe have en af disse. Han bad mig om at være ham behjælpelig hermed ved at udføre en hovedrolle i et nyt originalt stykke, han til dette øjemed havde forskaffet sig. Han bad, om han en formiddag måtte komme ud til mig for at forelæse mig dette. Dagen blev bestemt, og han medbragte lystspillet »Herr og fru Møller«. Han betroede mig nu, at det var et originalt stykke af studenten F. L. Hædt, en intim ven af det Nielsenske hus, hvem jeg endnu kun kendte af navn af deres og M. Wiehes omtale, idet de så op til ham som et stort geni, der en-

gang skulle sætte verden i forbavselse ved sine digteriske frembringelser; at det skulle ende med, at han gik til teatret som skuespiller, det drømte på den tid ingen om og mindst Heiberg eller jeg. Hr. Høedt, søn af en formuende marskandiser, kom tidligt som dreng i Borgerdydsskolen på Christianshavn. Da han som voksen forlod denne, skrev Poul Møller, der var lærer i skolen på den tid, i hans testimonium, at han var »forfængelig og ikke uden affektation«. Han blev student med bedste karakter, men drev det aldrig til at tage embedseksamen, så ofte han gjorde tilløb hertil. Den kundskab om ham, som var kommet os for øre, lød som følger: Han beskæftigede sig nu med æstetisk læsning, så vel i vor egen litteratur som i fremmede, især fransk. I en del år forinden dette tidspunkt, da Wiche gjorde mig bekendt med ham som forfatter, var han kun bekendt som en, der i høj grad trængte til at udtale sig for andre om alt med stor sikkerhed. Af mange, der stod under ham i dannelse, blev han anset for et brillant hoved. Til disse stenener lyttede han og skyede enhver omgang, der ikke ubetinget underordnede sin dom for hans. Det blev således hans ulykke, hvad der havde været så mange unge menneskers ulykke, altid kun at finde behag i dem, der stod under en, i stedet for at opsøge dem, der stod over en, aldrig at kunne finde sig i at være lyttende, i stedet for den stemmeangivende. Ved et tilfælde kom han som ganske ung student ind i det Nielsenske hus, netop på det tidspunkt, da fru Nielsen for anden gang måtte opgive sine illusioner ligeoverfor Nielsen, da dette hendes andet ægteskab lod lige så meget tilbage at ønske som hendes første, om end på anden vis og måde. Hun følte sig atter ene. Hvad under da, at hun i det triste hjem sluttede sig til den unge æstetiske student, der sværmede for teatret, blev hendes forelæser og herigennem hendes autoritet fremfor nogen anden. Hvad under at han på sin side, rørt over denne anerkendelse, blev hendes beundrer og tilbeder. Jeg har ofte tænkt, at havde Høedt her mødt i hende en ældre klarsynet, besindig veninde, der havde modereret, standset og i venskab irettesat denne unge forfængelige mand og advaret ham for den arrogante, der truede med at tilintetgøre hans gode anlæg, hans begavelse, da havde hendes omgang kunnet blive af uberegnelig indflydelse på hele hans øvrige liv. Som det nu var, bestod hele forholdet i en gensidig beundring for hinanden i stort som småt;

hvad Høedt mente og ville, var det ene rette; han havde i hende fundet det ideal, hvorefter slige personligheder som hans sukker, en, der kun har øre og øjne for hans fuldkommenhed og kun for hans. Samlivet mellem disse to fortsattes i en del år. Her ved sit 30te år følte han endelig trykket af ingen livsstilling at have. Små litterære forsøg var vel blevne beundrede i høj grad i den lille kreds, hvori han bevægede sig, men i det store publikum havde virkningen af hans digterfrembringelser været ubetydelig. »Herr og fru Møller« var hans første dramatiske arbejde, imødesås derfor af vennerne med store forventninger og stor spænding. Jeg herte Wiehe oplæse dette, som jeg på hans ord troede, originale stykke. Jeg fandt det ret morsomt, men dialogen forekom mig vel københavnsk og flot og forceret; imidlertid tvivlede jeg ikke om, at stykket godt spillet ville tiltale publikum, måske netop på grund af det, som stødte mig heri, nemlig altfor mange såkaldte vittigheder og gode indfald af den slags, som dagligt høres på gader og stræder. Stykket blev annonceret på plakaten uden forfatterens navn. Det blev spillet og gjorde megen lykke hos publikum. Alle blade kritiserede det som et nyt dansk lystspil, som det havde udgivet sig for. Men da dette var overstået, trådte hr. Høedt for første gang frem for offentligheden, ikke som original forfatter, men som bearbejder af et udenlandsk, fransk stykke, som han havde indrettet for den danske scene og givet navnet »Herr og fru Møller«. Dette var altså udfaldet af hans første originale arbejde! Denne adfærd forundrede med rette alle; han selv tog det fra den side, at han ville have den morskab at se, om han kunne narre alle med sin lokalisering, selv censor, altså Heiberg. At denne opførsel var temmelig lapset af den gode bearbejder, fandt så temmelig alle, da det jo var umuligt for nogen censor at kende den myriade af franske småstykker, som i hine år myldrede op af den franske jordbund. Heiberg faldt det aldrig ind at tvivle på, at stykket var, hvad det udgav sig for, originalt, uagtet han og jeg flere gange havde udtalt for hinanden, i hvilken grad gangen og kostumet i stykket lignede de franske, iblandt andet faldt det mig meget udansk, at en madamme som den, der her lader sig kalde fru Møller, ringer og siger til tjeneren: »spænd for.« Ikke som om: en dansk frue ikke også kan have hest og vogn; men ordene bliver givet på en anden måde. Vi troede derfor, at den

formånlige forfatter havde efterbet de franske stykker, som mange i hin tid gjorde. Hvorledes det senere gik samme originale forfatter med dette hans første arbejde, skal jeg siden fortælle.]

Da lystspillet »Herr og fru Møller« havde behaget meget ved Wiehes private sommerforestilling i juli, gik det over i teatrets faste repertoire og skulle jo så honoreres efter teaterregulativet for omarbejdelser. Hr. Høedt kom nu på teaterkontoret for at hævde sin betaling for sin bearbejdelse, men da denne blev ham anvist, påstod han, at den var for ringe, og han indfandt sig nu hos direktøren for at fremsætte sin klage. Det var Heibergs første bekendtskab med student Høedt. Heiberg spurgte ham nu, om han ikke selv efter først at have indleveret »Herr og fru Møller« som et originalt arbejde senere havde erklæret, at dette stykke ikke var originalt, men en bearbejdelse. Dette indrømmede hr. Høedt. »Nu vel,« sagde Heiberg, »i så fald bliver De jo honoreret efter regulativet for bearbejdelser, og De har altså intet at klage over.« Hr. Høedt fandt imidlertid vedblivende summen for lille og udbød, at han i så fald ville skænke teatret den, da han ikke agtede at hævde en skilling deraf. Heiberg så lidt forundret på den unge mand og svarede, at det måtte han gøre, som han ville, thi at forandre regulativets bestemmelser for et enkelt arbejde lod sig ikke gøre. Hermed gik hr. Høedt. Man hørte nu snart omkring i byen, hvor skammeligt Høedt var bleven behandlet af Heiberg, og hvor nobelt han havde erklæret ikke at ville modtage en skilling af de ham anviste penge, en beslutning, man så op til med beundring. Omtrent 14 dage efter, da hr. Høedt var færdig med at beundres for sin kraftige modstand, hævdede han imidlertid i al stilhed den ham anviste sum på teaterkontoret! Kontorchefen, justitsråd Løffler, en embedsmand af den gamle skole, fortalte nu Heiberg dette, idet han udbød: »Hvilken nar har vi ikke der [haft] at bestille med!«

Jeg selv kendte aldeles ikke hr. Høedt undtagen af omtale fra det Niensenske og det Wieheske hus. Michael Wiehe havde oftere slået på, at Høedt meget ønskede at gøre mit personlige bekendtskab. Man yntede alt så småt om, at han tænkte på at blive skuespiller, men man fæstede dog ej ret lid til dette rygte. En dag indbød M. Wiehe og frue mig til en formiddagschokolade. Ved min ankomst befandt hr. Høedt tilligemed flere af Wiehes slægtninge